

САВЕЦКАЯ ВЕЛАРУСЬ

ВЫДАЊНЕ ў СЕБЕЛАРУСКАГА Выханаўчага Камітэту Саветаў.

Прапетары ўсіх краўў, злучайцеся!

Конт нумару—5 руб. (вып. 22 г.)

Падпісная плата—

Звычайная—300 р. Льготная—250 р.

Плата за абвесткі—200 руб. за разок пэтыту. Сьпешныя—на 50% даражэй.

Плата за публікацыю аб стране дакумантаў:

За 1 адукацыю—500 руб.

копія заглаўня—200 руб.

копія пэтыту—100 руб.

Чарной і утрыманьнем Сан. Забавлені—дарэмна. Падпіскі і абвесткі прымаюцца ў Коўнтэнтэ пры Дзяржаўным Выдавецтве.

(Менск, Цётрыцкая, 8).

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
Менск, Цётрыцкая, 28.

Трэці год выданьня.

Штодзённая газета.

№ 234 (639). Нядзеля, 22-га кастрычніка 1922 г.

Адстаўка Лейд-Джорджа.

З самага пачатку сусветнай вайны Лейд-Джордж стаў на чале Англіі.

Пад яго кіраўніцтвам ангельская буржуазія вела вайну з Нямеччынай пад яго кіраўніцтвам і пры яго маўчлівай згодзе ангельская буржуазія падпісвала, так званы, Версальскі мір.

Пад яго кіраўніцтвам ангельскі капіталізм досыць удачна перажыў цяжкі і цяжкі момант дэмабілізацыі арміі і крызісу прамысловасці.

У асабе Лейд-Джорджа ангельская буржуазія мела талентага правадыра-капітана, які здольна, з вялікім мастацтвам трымаў у сваіх руках руль ангельскага капіталістычнага карабля.

У часы вайны, добра разумеючы сілу і ролю рабочай класы, Лейд-Джордж прыняв за фальш ў сваю кааляцыйную сацыял-згодніцаў і гэтым дурачыць рабочых.

Пасьля вайны, у часы дэмабілізацыі, калі паўстала апаска рэвалюцыі, ён такаса «левы» лібэралі. Але тым часам гэта левасць мае адваротную старону мядамі. Даючы авансы сацыял-згоднікам, дурачыць ангельскіх рабочых «вадзілівай» і малымі ўступачкамі. Лейд-Джордж адначасова з гэтым добра разумеў, што з рэвалюцыяй трэба змагацца на словамі, на ўступачкамі, а аргументам. Ён выдэ актыўную палітыку супроць Саветскай Расей, дамаганьнямі і Калчакі і Дэнкіна, і нават Урангаль і Пятлюры, дамаганьнямі ўсім тым, хто ў 1918—1919 годзе паставіў сабе мэтай згушыць на калені рабочую класу Расей. Хто ня помніць пазьніх часоў, так званай, інтэрвенцыі, хто ня помніць голоду і халаду, у якім жыў Петроград, Масква і іншыя рабочыя пэнтру Саветскай Федэрацыі?

Хто з нас можа забыць тое, як ангельская армія заняла Баку, захапіла нафту і гэтым самым хіцела задуміць пэнтру маладую прамысловасць?

Але, інакш... Сарказна гэта палітыка інтэрвенцыі, і Лейд-Джордж першы з антытаўскіх кітоў аразіў гэты.

Пачынаюцца новыя палітыка Лейд-Джорджа ў расейскім пытаньні, зьява папярэдняга і заключнага форм у Гаўці.

Гэта новая палітыка можа быць характарызавацца расейскай паслоўнай: ня вышывом, так патаньнем. На словах Лейд-Джордж нібы стаў лібэралам у расейскім пытаньні, нібы шукаў сьпэцыял дзелі прыятыя жыцьця з Расейскай Рэвалюцыяй. Але на справах усё аставалася пастарону. Сугнасьць яго палітыкі асудзіла такой самай ворагай да Расейскай Рабочай Рэвалюцыі, як і ў часы інтэрвенцыі.

Уласнасьць і зьварт нашай прамысловасці—нашых фабрык, нашых заводаў іным гаспадаром капіталістам—воц што сказаў нам Лейд-Джордж у апошні год свайго прэм'ерства.

Лейд-Джордж да Расейскай Рэвалюцыі і наогул да Саветскай Федэрацыі, нарэшце, выявілася ў балючым пытаньні аб Капэстантынопалі і Дарданэлах.

Замежнае і маскоўскае рэдые прыняло нам весткі аб тым, што Лейд-Джордж і ўвесь яго кабінэт падалі ў адстаўку і што гэта адстаўка прынята.

Што значае гэты факт? Як яго апаціць нам, рабочым і сялянцам?

Бязумоўна, што адстаўка Лейд-Джорджа, гэтага ўласнага прэм'ера Англіі, акама нават называлі дыктатарам, зробіць вядомае ўражаньне на палітычны коліт Эўропы. Усе будуць шукаць прычыны яго адстаўкі ў выдках яго блізкаўходных палітыкі і іншых яго выдках. Але ж мы, рабочыя, нарэшце павінны глядзець на справу глыбей. Як агульнае правіла, у капіталістычнай Эўропе зараа ўзрастае класавая барацьба і класовае абстраўненьне. Буржуазія не здавальняецца «лібэралізмам», «згодніцтвам» і замаганьня большы выразнай, большы рашучай буржуазнай палітыкі.

Іна паступае на рабочую класу адкрыта, баз ускага сорама, саркастычна з свайго зьвяржанага твару ўсе маскі.

З другога боку і рабочая класа пачынае стэкавацца на грунт упартай класавай барацьбы за куюс хлеба. Гэта абстраўненьне класавай барацьбы вядзе з таму, што кааляцый пачынае траціцца на ўсіх штах. Цікава тое, што нават на выбарах у такіх малых дзяржаўках, як Латвія і Фінляндыя, лібэралі і прагрэсысты, а такаса і згоднікі прымаліся, уступіўшы свае мандаты крайнім правам і крайнім левым. А крывавая бойка на гэтым тыдні ў Берліне, а крызіс у Італіі, дзе фашысты даваганьня ўлада, — гэта значыць вышыватая піншымі масамі дыктатура буржуазіі.

Так трэба ставіць пытаньне, разглядаючы прычыны адстаўкі Лейд-Джорджа. Яго адстаўка сьць адстаўка кааляцыі, а гэта значыць, — зьмена ўсёй палітыкі або ўправа, або ўлада.

Усё гэта за адстаўкаю Лейд-Джорджа ўлада, нарэшце, пераходзіць у рукі капэратараў. Але запарушчыцца і рабочая партыя, зьява павінна будзе распачаць барацьбу за ўладу.

Барацьбы прапы з капіталам, рашучай схватка паміж імі нарастае, як сьпэцыял ком.

Што чуваць заганіцай.

Міністэрскі крызіс у Англіі.

Лейд-Джордж і яго кабінэт падаў у адстаўку. Адстаўка каралём прынята.

Бонар-Лёу — брытанскі прэм'ер міністр.

ЛФІЛЬД, 20-10. Пасьля таго, як нарада юніённастаў прыняла рэзалюцыю супроць кааляцый, патрабуючую хуткага назначэньня выбараў, Лейд-Джордж падаў каралю запрасіну аб адстаўцы. Кароль прыехаў у Лёндан, запрасіў да сябе Бонар-Лёу і прапанаваў яму скласьці кабінэт. Бонар-Лёу даў згоду. Пасьля заснаваньня новага кабінэту парламент будзе распущчэн.

Уражаньне ў Англіі.

ГАННОВЭР, 20-10-10. Адстаўка Лейд-Джорджа зрабіла ў Англіі вагроннае ўражаньне. Усе ангельскія партыі лічаць з тым, што палітыка Англіі пойдзе на новаму напрамку. Газеты зьвярталіся лімаў увагі на малючы блыць роспуск парламенту і на новыя выбары, якіх будзе назначаны пасьля арганізацыі новага ўраду.

Разам з Лейд-Джорджам у адстаўку падаў увесь ангельскі кабінэт. Адстаўка каралём прынята.

Уражаньні ў Нямеччыне.

ГАННОВЭР, 20-10. Адстаўка ангельскага кабінэту зрабіла ў Нямеччыне моцнае ўражаньне. Ва ўрадавых імзедках колах прычэпаны настрой. Лічыць, што заснаваньне ў Англіі чыста паліцыяцкага ўраду будзе мець дрэньны вынікі для Нямеччыны.

Газета «Тай» лічыць, што зараа Нямеччына большым чым адхірвала наўсёку французскага імзэркалізму.

«Вэрлінер Тагблят» мянчае, што сучаснае становішча ў Англіі будзе мець уплыў на параміжыццё міжнароднага інтэлітэту, а кепкае становішча Нямеччыны зьява больш горнымым.

Дойч Альсэмітэцк Дэйтунг мянчае, што Нямеччына няма патрэбы ўспадкаваць блыць на трыму зьмінуўнага ў палітычнай барацьбе зьмінуўнага ўраду.

Розныя весткі.

К кангрэсу фабрычна-заводаўскіх камітэтаў.

БЕРДІН, 18-10. Фабрычна-заводаўскі камітэт Цётрыцкай акляіацыі на 5-га дзёна кангрэсу фабрычна-заводаўскіх камітэтаў. 7.000 цётрыцкай акляіацыі абавяшчылі зьмінуўнага, патрабуючы паліцыяцкага зьмінуўнага.

Вінавацыя.

З 163 камуністаў, арышчаваных пры стэчцы налі лірку Вуша, 148

скама міністра. Віна Лейд-Джорджа чыналіваецца тым, што ён у самым пачатку вайны поўную немаччывасць выкананьня Версальскага дагавору.

«Ротэ Фанс» лічыць, што ў будучым ангельскае палітыка будзе вясціся ў згодзе і паразуменьні з французскай, і Англія падтрымае пляны Пуанкара супроць Нямеччыны.

Уражаньне ў Францыі.

ПАРЫЖ, 20-10. Адстаўка Лейд-Джорджа разглядаецца, як перамога Пуанкара. У парьскіх палітычных колах баліцца, аднак, магчымасці навароту і ў іншы бок, бо ў Англіі шпэра расьне ўплыву рабочай партыі. Бонар-Лёу лічыць лаяльным сябрам Францыі. Наогул мянчаць, што ў палітычным крызісе Эўропы ўнесена блытаўна. Гэта блытаўна ўзмацняецца ліччэ ў зьязэву з нявылаўленым становішчам у Італіі. Весткі аб адстаўцы Лейд-Джорджа сьпэцыял ў паліце дэпутатаў прывым з вялікай радасцю.

ГАННОВЭР, 20-10. У парьскіх урадзых колах лічаць з тым, што Бонар-Лёу выкарыстае палітычны крызіс у Англіі і зробіць новыя патрабаваньні ў больш рашучай і упартай форме.

Аб справе г. Домбала.

ВАРШАВА, 20-10. Адзельны суд адмініу расейскай прысудор на справе Домбала і прыгаварыў яго з 3 годам катаржнай працы.

Выбары адкляцзевы.

Выбары прэзыдэнта вядомай рэспублікі адкляцзевы да 1 га дзёна.

Таксама аутакэфалія.

Прывіда польскага ўраду, які даволі проста расправіўся з праваслаўнай царквой у Польшчы пры дапамозе зьмінуўнага ле «аутакэфалія», спакуеі ў ўрад Фінляндыі.

Урад гэты прымой чыпер к вынікам, што залежыць праваслаўнай царквы ў Фінляндыі ад Мяскоўскай кананічнай ўлады патражае ня большы і ня меншы, як... сьвэрэньнэстэу дзяржавы.

І, разумеюцца, перад такою пагражаючай апаскай ўрад ня мог застацца бяздзейным, — а пагатаму аправаў прэзэнт царкоўных «рэформы», на якому і ў Фінляндыі для праваслаўнай царквы ўводзіцца «аутакэфалія». Інакш кажучы, яна павінна страціць сваю сувязь з агульна-расейскай праваслаўнай царквой і стаць у поўную грамадую і адміністрацыйную залежыць ад фінляндскага ўраду. Дзя таго, каб прыдаць легальны выгляд гэтым «рэформам» ўрад, напершаму, просіць згоды Капэстантынопальскага патрыярха, а на другому, перадаў прэзэнт на канчатковае вырашэньне савету вышэйшых праваслаўных іерархаў у Фінляндыі.

Адно і другое, разумеюцца, зрабёцца золькі для форм. Што датычыць фінляндскага праваслаўнага духавенства, дык ні ўрадавых колы, ні мясцовыя другі ніколы не хаваюць таго, што яко добра зьмінуўна гэту рэформу ня прынясе і з ім прыдэцця сур'эста змагацца.

Інім будзе гэта змагацьне.

Правдавоей усё гэта, што фінскі ўрад будзе карыстацца такімі-ж мэтадамі арыштаў, высылкі і інш., якія маюць месца ў Польшчы.

Гандлевая справы.

Пытаньне аб збліжэньні Францыі з Расей.

Французская афіцыйная газета «Тай» выдэлаваецца за аднаўленьне расейска-французскіх адносін. Парьскія карэспандэнты ангельскіх газет азнавачаюць, што артыкул «Тай» поўна гаворыць, што надзіходзіць расейска-французскае збліжэньне спэцыял вынішчэ ў форме гандлявага дагавору.

Параходы за нафтай.

У Балумскі порт прыйшлі дзеля амызу нафты заганіцы ангельскі і шведскі параходы-гіганты ёмкасьцю зьява 3.000 тон мажы.

На Далекім Усходзе.

Уладывасток напярэдні падзення.

ЧЫТА, 19-10. Перадавыя часці народна-рэвалюцыйнай арміі занялі станцыю Аксанскую ў 18 верстах ад Уладывастоку; 2 японскія афіцэры прыбылі ў Аксанскую і прапанавалі камандаванню народна-рэвалюцыйнай арміі пачаць перамаўленні аб часе і парадку здачы гораду ўладзе Дальня-Усходняй Рэспублікі.

Перад нямецкім акцыяблом.

На пазнейшых вестках, нямецкі ўрад выдаў загад аб арышце Цэнтральнага Камітэту Камуністычнай партыі Нямеччыны. Ужо арыштованы выдатныя члены Цэнтральнага Камітэту—гаварышы Брандлер і Тальгеймер.

Усе гэта ў значнай меры напамінае здарэнні нашых дзён у ліпені месяца, калі большавікі былі выгнаны ў падполле, калі частка часова Цэнтральнага Камітэту была арыштована, а тав. Ленін навінеў быў заацана, калі гвалты і ўчыны кармілаўцаў узмацніліся ўсё больш і больш.

Урок здарэнняў у ліпені для нямецкай буржуазнай контр-рэвалюцыі, як відаць, не працаў дарэмна. Яна прымае ўсе крокі супроць акцыябра. І тое, што ёй не ўдалося легам гэтага году, калі арганізацыі і падрыхтаванню яе белавардзейскіх сіл напаліла забойства Рагэнава,—тое яна спрабуе напярэць зараз.

Як і належыла чакаць, як зазначалі нямецкія камуністы, белавардзейскія заговорчыцкія арганізацыі засталіся законам аб ахове рэспублікі незачэсленымі і пасля застаўшых зацішы яны цяпер на чынаюць выступы адрыва, арганізуючы сілы контр-рэвалюцыі і рыхтуючыся к рашучаму змаганню з рабочымі грамадамі, якімі кіруюць рэвалюцыйныя фабрыка-заводзікі камітэты і камуністычная партыя.

Цяпер для кожнага ясна і зразу мела, што гэта бойня ў дырку і на вуліцы, гэтыя арышты выдатнейшых камуністаў зьяўляюцца водгульлем злучэння абедзвюх сацыял-дэмакратычных партыяў—незалежнай з шэйдманаўцамі. Бо пабеда шэйдманаўцаў зьяўляецца пабедай супроць-рэвалюцыйнай, супроць-пралетарскай буржуазіі.

Хутка чатыры гады (9-га лістапада), як адбылася ў Нямеччыне рэвалюцыя, як рабочыя грамады сталі актыўнымі ўдзельнікамі ў палітычных здарэннях. Але гэтыя чатыры гады не ўзмацнілі Нямеччыну, не прынялі да ўлада яе пралетарыят. Развага паглыбляецца ўсё больш і больш, кроў рабочая не перастае ліцца, сілы контр-рэвалюцыйны арганізуюцца, і пралетарскія грамады стаць перад неабходнасцю злучыць большай адвагай і рашучасцю рымунца ў бойку.

І на следзячы на ўсе крокі, якія робіць нямецкі ўрад дзеля адхілення нямецкага акцыябра, яго падыход няўхільны, і перамога яго відавочна. Гэтыя перадавыя арганізацыі схваткі азначаюць крывавыя бойкі ў тым дні, калі час прабе дзеля знішчэння буржуазнай дыктатуры і пачаць разбурэння назаўсёды яе шэйдманаўскіх і стырсаўскіх плянаў.

В. В.

Беларусы за каодонам.

„Дзесяць запаведзей“.

Цэнтральны Беларускі Выбарны Камітэт на выбарах да Польскага Сейму, жадаючы захаваць беларускіх сялян да падачы галасоў за свой спісак, надрукаваў у сваёй газэце «Беларускі Звон» № 24 адрыву пад назваю «Дзесяць запаведзей». Гэтая адрыва так падраблена пад царкоўныя «дзесяць запаведзей», што нявольна выклікае смях. Аўтары яе пўна думалі, што так яны лепш дастукаюцца да сэрца беларускага селяніна.

Вось дзеля прыкладу пара гэтых «запаведзей»:

2. «Не стварэй сабе куміра з «Вывалення», альбо «Няста», альбо «Рады Людовай», альбо іншых польскіх партыяў, а ні ў гары—горадзе, а ні ў нізе—у вёсцы бя клавіся ім, ня слухай іхніх нагавораў і ня услужвайся ім сваім голасам».

5. «Уважай свой беларускі камітэт за матку і бацьку свайго, які дабе бароніць, а за гэта часта пакутае. Вер толькі яму і доўгія годы шчасліва вяржывайся на зямлі».

Цалкам гэтая адрыва тут не перадрукоўваецца, бо «Савецкая Беларусь»—гэта не «Сатарыжон».

Нішчаць беларускія газеты.

Якая «свабода выбараў» пануе ў «дэмакратычнай» Польшчы, паказвае гэты дробны, але яскравы факт: віленская беларуская газэтка «Б. З.» насчылаецца ў м. Браслаў па 27 адрасоў, а нідзін нумар не даходзіць, бо ўсе яны нішчудца на пошце.

„Вываленне“ пр вальваецца.

Польская эсэртуючая партыя «Вываленне» спачатку мела нейкі посьпех сярод беларускіх сялян. У некаторых мясцох было нават так, што камітэты «Вывалення» за найменьнем палюкоў складаліся вы-

ключна з беларусаў. Так было, напрыклад, у м. м. Ярэмічы і Карэлічы Навагрудскага павету. З часам, аднак, гэтыя камітэты разваліліся.

Пусты сход.

1-га кастрычніка ў Вільні ў залі Беларускай Драматычнай Майстроўні адбыўся перадвыбарны сход, скліканы Цэнтр. Беларускі Выбарны Камітэтам. На сход зьявілася дужа мала народу. Гэта зьявішча яскрава паказвае, што згодніцтва Камітэту з буржуазнымі партыямі робіць яго малапапулярным сярод жыхарства беларускіх віленскіх акраін.

„Беларускі патрыёт“.

Поп Кляеўскі яшчэ перад вайною быў вядомы ў Навагрудку, як крайні расейскі чорнасоценец. У цэперашнім часе ён працуе ў Навагрудскай беларускай гімназіі. Дзякуючы яго ўзнаму масквафільству, мяйсцовая ўлада стала кося пазіраць на гімназію. Поп Кляеўскі вядзе барацьбу з беларускімі настаўнікамі, старэецца як найбольш наседзіць у гімназіі «ісцінна рускага» духу, а сам перавёў сваіх дзяцей у польскую гімназію. Цікава папі!

Гэнэрал Балаховіч зьявіўся.

У Несьвіжы на кірмашы вядомы авантурнік гэн. Балаховіч пачаў выступаць з агітацыяй за спіс № 22, заклікаючы быць жыдоў і зьяўляючы, што ён бьць «бацька» беларускага сялянства і іншыя недарэчныя выпадкі. Намы сяляне, на што ўжо цырліліся, аднак, «бацькаўскага» настаўленьня неўпярпелі ды, адчэпіўшы атомы, кінуліся, каб зрабіць лавяню Балаховічу, і каб не палішы, дык гораца было б гэнэралу. Цяпер аб ім у нас ні слуху, ні духу—удэк.

Н.

Рассаднікі жывелаводства на Беларусі.

Нар. Кам. Земляробства Беларусі на хутары «Строчыцы», Самахвалавіцкай воласьці, Менскага павету, распачата арганізацыя разьвядзеньня племянных ітушак і дробнага жывелаводства. Лік гатунковай курыцы «Мінор» у гэтым годзе практуецца дзвесці да 500 штук, трусоў да 100 пар, гусей, вутак і індыкоў да 400 штук.

У Савецкай гаспадарцы «Самуэлева» («Самалёва») арганізуецца рассаднік кароў швіцкай (Швэйцарскай) пароды.

У сучасны момант у гаспадарцы маецца каля 30 галоў швіцкіх кароў і 40 коняў.

У Сахуоае «Велень», Навабелкаўскай воласьці, Ігуменскага павету, маецца рассаднік сьвіней белай ангельскай пароды і стада галандскіх кароў.

М. В.

Сярод рабочай каапэрацыі.

Дзеля замацаваньня апарату рабочай каапэрацыі, утварэння магчымасьці дзель каапэрацыі рабіць уплыў на прыдатны рынак, а таксама дзеля забясьпечаньня рабочага жыхарства таннымі прадуктамі, арганізацыйны аддзел злучнасьці рабочае каапэрацыі прызнаў прадзіловым аб'яднань некалькі рабочых каапэратываў у адзін цэнтральны.

Такім чынам, з 17 існаваўшых да астатняга часу рабочых каапэратываў застанецца 4—5 моцных каапэратываў з буйнымі зваротнымі сродкамі.

Пакуль што прыняты крокі к аб'яднаньню васьмі гэтых рабочых каапэратываў: «Мэталіст», «Скуранік», «Пралетары Іглы»—у адзін; «Нарпіт», «Усеагаскаэнтруд»—у адзін; «Харчавік», «Рабземлес»—у адзін; «Трансьаб», «Нарсувязь»—у адзін. Ады льявовае становішча прынячаецца на павяты.

Так, у Бэрысаве змест 8 рабочых каапэратываў засталіся 3, у Бэбруйску, Ігумені, Слушцы і Мазыры—па аднаму цэнтральнаму.

убі, заткнуў пану вухам горла, іду хварасьціну ды й важа:

— Што гэта, пане, бяроза ці лаза?—Я ж прадаў табе вала, не казла.

Бачыць пан, што гэта Рымша, а не вягерац, хоча крычаць, ды ня можа, бо вежаць у роце: круціўся пан, бы ўдні на гарачай скаварадзе, а Рымша дастаў з-пад палы канчук і даваў хрысьціць паганана пана на чым папала. Дупіў, луніў, немаў усю скуру садраў ды й даваў паспаць пана сольнаю. Самлеў пан ад болю.

А Рымша сеў на коней ды й паехаў сабе. Толькі яго й бачылі.

Доўга хвароў пан, чучь не паўгода пракачаўся. Усе думалі, што ўжо яму прышлі канцы. Але ліхога й сьмерць не барэ: к вясьне трохі вычухаўся пан і хацеў ехаць заграціну на вода, ды, бачыць, грошай нема. От уздумаў ён прадаць лес. Пашла погаласка, і пачалі куншы абглядзець лес. Таргаваліся яны, таргаваліся, ды ня сходзіцца аб пану, бо пан ведаў даражыўся.

Толькі ось прыехаў якісь бачно велікі багаты купец. Павёў яго пан аглядзець лес. От пан хваціў лес, а чучь толькі ўсё адводзіць пана ў шчарню ды ў ветру. Забраўся ды ў такую гупчэчу, што і сьвеу сонейка ня бачыў; от купец давай абдымаць хвой, сажыны мержытаў пачынаюць. Абхадзіў і пан адну хваціну, а купец хунька выхадзіў з кішэні сурочец, ды й прывязаў пана к хвой. Бачыць пан, што тут не перадуць і хацеў крычаць, зваць на ратунак, але так сцалохаўся, што няма голасу. Але ось купец паказаў яму паліску ды й пытае:

— Што гэта, бяроза ці лаза?—Я ж прадаў табе вала, не казла. Тут пан загаварыў, што гэта

Рымша, ды аж у калёны напусціў. Тым часам Рымша захаў пана мохам рот ды й даваў перэсьціць па чым папала, ды прыказваў, каб больш ня зьдэкаваўся над людзьмі. Біў, біў Рымша пана, чучь на сьмерць не забіў, ды так і кінуў прывязаным к хвой, бы падла. Так да вечара і ўсюсьню ноч правісеў пан на хвой, чучь яго нудзьга ня зьехала, пакуль дварня нашла.

От тут ужо пан палы сод пракачаўся; ўсё ня можа выздараваць. Няма ачунку. От і радзіць пану ехаць на вода. Прадаў гэта пан лес, прадаў збожжа ды гавяду. Сабраў многа грошай ды й даваў вылазжывацца на вода.

Тым часам Рымша ўсё цікуе за панам. От толькі пан выехаў з двара ды ўехаў у лес, як Рымша ўжо зрабіў на яго пастку. От ён паставіў на дарозе палю на трое адзін ад другога двух жонных хланчукоў з доўгімі паліскамі. Толькі пад'ехаў пан, як першы хланчук трэсе паліску ды й крычыць:

— Што гэта, пане, бяроза ці лаза?

А сам па каю ды й наўдэкача.

— Лапайце, лапайце!—крычыць пан.—то-ж галган Рымша!

Фурман адрэзаў вострыкі, сеў на кані ды й пагнаўся за хланчуком. Але той суваў у лес і чорт ведае, куды дасёў. А фурман папёр дарагога ўперад мо' вяргоў дзясцяць.

Тым часам заехаў унярод перад панам другі хланчук, паказаў паліску ды й пытае:

— Што гэта, пане, бяроза ці лаза?—Лапай, лапай яго галгава!—крычыць пан на леска, —то-ж Рымша.

Ускочыў лёбай на другога баяны ды й пагнаўся за хланчуком. Астаўся пан адзін. Тут Рымша высунуўся з-за высокай ды й паказаў пана паліску:

— Што гэта, пане, бяроза ці лаза?—Я ж прадаў табе вала, а не казла—і давай дубасіць ды перыць пана тою паліскаю. Зьбіў Рымша пана на горкае абылка, забраў усе грошы ды й пашоў сабе у лес, у сваю зямлянку.

Кажуць, потым Рымша многа добра рабіў людзям. Яшчэ да тых часоў у цёмным лесе стаіць гары. Яе называюць «Рымшавай Гарою». Гэта паміж Заполья і Навабелкамі (Мазырскага павету). Дык зажуць—там жыў той Рымша. Зямлянку то я сам бачыў.

Дык вось да чаго даходзіць помста селяніна: ён ня толькі месціць пана звычайным чынам за паставіныя зьдэкі над ім, мужыком, але і зомсцю выдумвае па панскую манеру—не забівае адразу, але некалькі гадоў надрад ён мучыць пана, а ў канцы ўжо яго забівае. Гэта робіцца наўмысьля—на страх другім паном. Тут прыходзіць на паніць адна налеская легенда аб тым, як мужык прав помсту забіў пана за тое, што пан прымусіў яго жаніцца на адной дзячыне, з якой потым пан жыў. Гэтая легенда велікі прыгожа апрапанана расейскім пісьменьнікам Караленка пад назваю «Лес шумі».

Але ня часта мужыку ўдавалася месціць пана за зьдэкі, у большасьці пан рабіў з мужыком тое, што яму, пана, жадалася—удавалася блекарна. Шмат бяды нацярпеўся мужык ад пана.

«Хто бды ня ведае. Няхай ў жама сьцітае»—жама беларускія гаворыць чэска (Швейцарскі).

«Матэрыялы», 1, 1 № 617).

Калі дзе пану спадабалася, напяр., сялянская дзячына, дык ён павінен быў яе здабыць сабе без сулярачка. У праціўным выпадку, калі яго ўгаворы, часам і золата не памагала, дык пан забіваў сваіх ахвар.

Такога гатунку народная песня стварылася на Слуцчыне ў пачатку мінулага стагоддзя аб прыгожай дачцы бондара, якую спадабаў нейкі пан Хаміцкі. Яо слугі спаймалі яе і прывазі да пана Хаміцкага. Яна ня згодзілася быць яго палюбоўніцай, і пан забіў яе. Гэта песня пад назваю «Бандароўна» мае шмат вар'янтаў, сьпаваяцца па ўсёй Беларусі і нават перавандрава на Украіну. Вось адзін з вар'янтаў гэтай песні (Швейц. М. 1, 1):

«Ой, чаму-ж то пан Хаміцкі Той час не жахіўся, Як у лесе на адрасе Голуб урадзіўся?»

Ой, чаму-ж ты, бандароўна, У той час замуж не шла, Як у млыне на камені Пшанічунька ўзышла?»

У мястэчку Церастэчку Каманда стаяла, Там жа пана бандароўка Усю ночку ня спала».

Ян спала, бо баялася пана Хаміцкага, які стаў на чале гэтай слаўнай каманды. І добрыя людзі паралі прыгожай дачцы бондара ўчыць:

«Гаворылі бандароўне Ды добрыя людзі: «Уцякай ты, бандароўне, Ліха табе будзе!»

Бандароўна паслухалася: «Ой як скончыў бандароўна Мескай, аўгмаі.

А за ён пан Хаміцкі З сваімі слугамі».

Бядная мужычка папалася ў рукі распуснага і моцнага пана. Спаймаўшы яе, Хаміцкі прапанаваў ёй добрае жыцьцё пры ім, але яна не паслухалася. Тады ён загадаў ёй песьні, а сам стаў набіваць стрэльбу, каб яе забіць.

«А ці лепей, бандароўна, У сьміро пьску гніці, Як за мною, за Хаміцкім, У атласе хадзіці».

— Ой, лепей, пане Хаміцкі, У сьміро пьску гніці, Як за панам за Хаміцкім У атласе хадзіці».

Ох як вышдў бандароўна Пад леве вуха, Засталася бандароўна І сьлёна і глуха».

Пан Хаміцкі забіў бандароўну. Прышлі яе бацькі ды з плачам і галопаньнем яе пахавалі. Гэты матыў выкарыстаў беларускі паэт Янаў Купала для сваёй пьэмы «Бандароўна» («Спадчына», 1922 г.).

Такіх паноў Хаміцкіх было шмат на Беларусі. Нават пасля пашчынны паны Хаміцкія глядзелі на вясковых дзядучат, як на жыць тавар, які можна выварытаць для сваёй похаты. Вось новая народная песня:

«Ой да тучына, хмарына, Дварані дзюцы хваліца: — Табе, дзядуча, спой нажну, — Я табе, дварані, доб паб'ю!»

Тут ужо беларуская вясковая дзядучына сьмялейшая і выказвае сваю ценнысьць да пана сьмежа.

(Вяноч будзе).

3. Сьнедла.

